

Inhoudsopgave

Woord van dank

Blz.3

Hoofdstuk	Inhoud	Bladzijde
1 :	Meersburg 1919	5
2 :	Onder de wapenen	11
3 :	Het Westfront 1918	25
4 :	“Heilig Kreuz” Ziekenhuis	43
5 :	Het leven gaat door	57
6 :	Leon	65
7 :	Leons terugkomst	71
8 :	Leons avonturen	75
9 :	Marketing	83
10:	Contracten	89
11:	De introductie	103
12:	Ik ontmoet mijn personeel	113
13:	De laatste loodjes	121
14:	De “Probefahrt”	127
15:	Korte evaluatie	135
16:	Vorbereiding van de eerste commerciële vlucht	139
17:	De Afvaart	149
18:	Berlijn-Staaken	157
19:	De reis over Zweden	165
20:	Stockholm, een plan de campagne	175
21:	Ernesta	183
22:	Het gedwongen verblijf in Stockholm	193
23:	De reis wordt voortgezet	201
24:	Beschuldiging en ontknoping	215
25:	Berlijn	221
26:	Cröchern	229
27:	Epiloog	235

De Duitse Zeppelin industrie had een belangrijke rol gespeeld tijdens de Eerste Wereldoorlog. Onderstaande legpenning getuigt daar van.

De inscriptie luidt:

„Deutsche Flotten, Deutsches Schwert beschützen unsern Heimatherd 1914-1915“

Woord van dank

An mijn oud klasgenoot van de lagere school, Dennis MacLennon, gepensioneerde huisarts, die mij heeft geholpen met beantwoorden van vragen op het gebied van een veelvoud aan medische onderwerpen.

Mijn vriend en voormalig collega Leon Dorrestijn, die alweer duizenden bladzijden van mijn hand heeft geredigeerd, honderden schrijffouten heeft gevonden en verbeterd en me ook deze keer weer enorm geholpen heeft met het opzetten van een realistisch tijds patroon.

Tom en Frans de Bruijne, culinair specialisten, die mij van advies gediend hebben over de in het verhaal voorkomende spijzen en dranken. Het verhaal mag zich weliswaar afspelen in 1919, doch een bezoek aan één van de door hen gerunde etablissementen in 2020 biedt een vergelijkbaar verfijnd menu (www.mosselbank.nl en edelweissgastro.com)

Mijn dank ook aan alle figuranten die ik in het boek een rolletje heb laten spelen voor hun toestemming naam en afbeelding van hen te gebruiken. Familieleden, vrienden en bekenden die mij na staan. Ik heb mijn best gedaan om alle figuranten in een positief licht te plaatsen. De schurken in het verhaal zijn fictief en hun namen komen uit de koker van mijn fantasie. Wanneer hun namen per ongeluk op dezelfde wijze geschreven worden als bestaande personen is dit louter toeval en op geen enkel manier opzettelijk denigrerend of haatdragend bedoeld. Traditie getrouw heb ik aandacht geschonken aan een paar familieleden die in deze Eerste Wereldoorlog hebben gediend, zijn gestorven en sedertdien in de vergetelheid geraakt zoals Edmond Remouchamps. Een oom van de schrijver. Zijn rol in het boek is fictief, doch zijn sneuvelen heeft daadwerkelijk in *Pervijze* en op dat moment als vermeld in het verhaal plaats gevonden. De arts die Paul Rauchfang opereert wordt gespeeld door mijn overgrootvader die in werkelijkheid weliswaar arts was maar geen chirurg doch huisarts en later in zijn carrière directeur van het plaatselijke ziekenhuis “de Bijloke” in Gent was en nooit in Friedrichshafen heeft gestudeerd. Hij heeft een rol in deze roman om hem voor zijn menslievendheid en plichtsbetrachting te eren.

Verder heb ik een aantal vrienden, bekenden en familieleden in het verhaal geschreven. Volledig willekeurig, wanneer hun profiel naar mijn mening het best in de door mij verzonnen rol in het verhaal paste, maar zonder enige prioriteit en uiteraard na overleg van betrokkenen.

Ik draag dit boekje op aan mijn veel te vroeg overleden zuster Eva, die mij altijd gestimuleerd en gemotiveerd heeft om met mijn schrijfwerk door te gaan.

ISBN: 9789464053074

Herkomst van de illustraties zullen als voetnoot worden gemarkeerd.

Omslag: Ieva Vasiukevic

Hoofdstuk 1

Meersburg, 1919

Ik word kreunend van de pijn wakker. Nog steeds zijn de verwondingen die ik heb opgelopen in de laatste maand van wat nog niet zo lang geleden de “Grote Oorlog” heette, alleen ogenschijnlijk genezen. Vooral mijn been doet geweldig veel pijn; bijna elke keer wanneer ik ’s nachts wakker word. Het is net alsof die rot-poot er op wacht totdat ik mijn ogen open doe. Onze huisarts heeft mij al verschillende medicijnen gegeven, maar daar word ik alleen maar suf van en de pijn wordt absoluut niet verzacht!

Het is toch te gek om los te lopen, dat ik als bijna twintigjarige gelijk een oud mannetje mijn bed in en uit moet klimmen! De verwondingen aan mijn rug en mijn nek zijn optisch vrijwel genezen en hebben alleen een paar lelijke littekens achter gelaten. Waarvoor ik méér dan dankbaar zou moeten zijn. Het probleem is volgens dokter Genscher, onze huisarts, dat toen die granaat achter mij explodeerde, door de scherven die in mijn rug, mijn nek en aan de achterzijde van mijn benen terechtkwamen, een aantal zenuwen in mijn benen is geraakt, die maar heel langzaam kunnen helen.

Genscher wijt die trage heling volledig aan mezelf. Ik ben sinds oktober 1918 uit het hospitaal en de dienst ontslagen en dus al meer dan een half jaar thuis. Dan zou ik intussen toch genezen moeten zijn en weer volledig inzetbaar? Genscher is een andere mening toegedaan. ‘Wanneer jij niet luistert en volledige rust neemt, kun je er verzekerd van zijn dat jij jaren last zal blijven houden van die verwondingen. Aan de buitenzijde van je benen ziet het er ogenschijnlijk goed en hersteld uit, maar er is een aantal zenuwen nog steeds beschadigd. Bovendien zijn er een paar pezen geraakt, die je spieren met je botten verbinden en die genezen alleen met inachtneming van een volledige immobilisatie!’

Hij bedoelt plat op bed liggen! Genscher kan me wat!

Ik ga toch geen jaar lang als een mummie in bed liggen?

Genscher is echter vastberaden en houdt stug vol; ‘Het is niet anders, Paul. Zelfs wanneer je jezelf volledig ontziet, zal het genezingsproces nog wel een vol jaar of langer duren!’ aldus onze esculaap-drager.

Genscher schrijft mij allerlei middeltjes voor, die hij in zijn eigen huisapotheek in elkaar steekt. Met weinig succes, want de pijn blijft onveranderd mijn dagelijks leven beïnvloeden. De drankjes en zalfjes die hij me geeft, ruiken naar de inhoud van de afvalemers van onze bedrijfskeuken nadat ze een paar dagen in de zon hebben gestaan.

Die ons opgedrongen oorlog waar wij nu al vier jaar in terechtgekomen zijn, is in 1914 begonnen. Ik zou in dat jaar als dienstplichtige zijn opgeroepen voor militaire dienst, maar kreeg de status van “buitengewoon dienstplichtige” wegens economische onmisbaarheid. Mijn ouders Edouard en Marietta Rauchfang zijn eigenaar van het hotel “Zum Goldenen Löwe” hier in *Meersburg* aan de noordzijde van het Bodensee, en ik was daar toen werkzaam in het bedrijf, zonder een uitgesproken functie te hebben. Een soort Manusje van Alles, dus tegelijkertijd eigenlijk een vijfde wiel aan de wagen. Een positie die ik niemand toewens en die geenszins te ambiëren is.

Het vroegere Zum Goldenen Löwe in Meersburg.

Mijn vader Edouard, eigenaar van het hotel, was reservekapitein in de oorlog tegen Frankrijk¹ en in de jaren na de oorlog was hij voorzitter geweest van de veteranenclub Oud-strijders Legioen Württemberg. Edouard meldde zich bij het uitbreken van de oorlog in 1914 vrijwel direct als vrijwilliger om “het Vaderland te verdedigen”. Hij was weliswaar niet meer één van de jongsten, maar zijn enthousiasme voor de “Duitse zaak” en de “internationale pogingen om Duitsland te omsingelen” (*Deutschland einzukreisen*) te stoppen, was zijn belangrijkste motivatie om zich als vrijwilliger aan te melden.

¹ Frans- Pruisische oorlog van 1870-1871.

Edouard kreeg nauwelijks kans om effectief zijn steentje bij te dragen aan het voorkomen van die “omsingeling”, want hij sneuvelde al in de eerste week van de confrontatie, nadat zijn compagnie juist de grens met België was overgetrokken! Hij heeft in *Maissain* zijn laatste rustplaats gekregen.

Emile, mijn oudste broer die mijn vader als bedrijfsleider opvolgde, sneuvelde niet lang daarna in de slag aan de *Somme* in juli 1916. Volgens zijn commandant die een brief aan mijn moeder schreef, was Emile in een lijf-aan-lijf gevecht met een overmacht aan Fransen terechtgekomen, waarbij hij “eervol” en samen met vier door hem gedode “*Franzmänner*” uiteindelijk het onderspit had moeten delven.

Mijn op één na oudste broer Joseph die zich samen met Emile als vrijwilliger had opgegeven, liep tijdens de slag bij *Verdun* in december van dat jaar in een mijnenveld en zijn lichaam kon niet worden terug gevonden. In de condoleancebrief van de commandant stond dan ook dat Emile “eervol” was gesneuveld in het “zicht van de vijand”. Waar precies zijn graf was, vergat de briefsteller te vermelden. Dat moet dan ergens op het “veld van eer” zijn geweest. Ook al zo’n holle en nietszeggende omschrijving van een door granaten doorploegd modderveld.

Dus, zonder enige overdrijving kan men stellen dat die oorlog voor de familie een verschrikkelijke en droevige periode was.

Al ruim twee jaar daarvoor, in 1914, had de familie voor de eerste keer kennis genomen van het feit dat dit conflict iets meer ingrijpend was dan de alom rond getrompetterde “*frischer und fröhlicher Krieg*”, want ook mijn zwager Leon, getrouwd met mijn zuster Ada, die was gestationeerd in onze kolonie Duits Oost Afrika waar hij deel uitmaakte van de “*Schutztruppe*” van Luitenant-kolonel *Freiherr* Paul Von Lettow Vorbeck, werd al in september 1914 vermist. Dit was tijdens de slag bij *Tabora*, een rotgat in Duits Oost Afrika, waar nagenoeg geen enkele Duitser vóór die tijd ooit van had gehoord.² Het sneuvelen van vader, Joseph, Emile en het vermissen van Leon is de voornaamste reden waarom ik al op een relatief jonge leeftijd als bedrijfsleider in ons hotel werkte. Een tegen mijn zin opgedrongen functie die ik in het geheel niet ambieer. Mijn toekomstdroom is er één van reizen, vreemde landen zien en interessante mensen ontmoeten. Niet van de dagelijkse beslommeringen van de bedrijfsleider in een hotel in *Meersburg*!

² Nu de hoofdstad van de gelijknamige provincie in Tanzania.

Het ligt voor de hand dat ik, net zoals de meeste patriottische Duitsers, de ontwikkeling van de oorlog op de voet heb gevolgd en het was niet écht een verrassing toen ik op eind 1916 een brief ontving om me te melden op het rekruterings- en aanmeldingsbureau van *Meersburg*.

Ik was de dans al ruim 2 jaar achter elkaar ontsprongen, omdat mijn moeder met haar connecties het voor elkaar had gekregen dat ik als laatste zoon van de familie, onmisbaar werd beschouwd voor het hotel. Die zogeheten “connectie” was één van onze vaste gasten; de gepensioneerde generaal-majoor Georg Bawor von Strakonitz, veteraan uit de Pruisisch-Franse oorlog van 1871, die een vurige bewonderaar was van mijn moeder Marietta. Moeder had niet alleen Boheemse voorouders net als de generaal, wiens dialect zij volledig beheerste, maar was daarnaast ook een buitengewoon aantrekkelijke vrouw die haar “kwaliteiten” als een zakelijke meerwaarde, volledig uitbuitte. Marietta Rauchfang wist, naast een grote dosis zakelijk inzicht, ook met haar typisch vrouwelijke bekwaamheden bij veel gasten en vooral onze generaal, de juiste snaren te raken.

De generaal werd al in 1915 bij ons ingekwartierd en was in die periode druk doende als adviseur van Kroonprins Rupprecht van Beieren die, afgezien van het dragen van buitengewoon exotische uniformen, opgesmukt met tientallen niet-verdiende onderscheidingen, nauwelijks enige militaire achtergrond had en zich graag liet adviseren door een ervaren frontsoldaat uit de laatste oorlog. Zoals generaal-majoor Bawor von Strakonitz die als kolonel toentertijd een infanterieregiment had gecommandeerd tijdens de slag om *Sedan*.³ Zijn regiment was tijdens die slag weliswaar tot minder dan de helft ‘gereduceerd’, maar de faam van zijn optreden drong toch door tot in het hoofdkwartier van de Duitse Generale Staf.

Bawor von Strakonitz werd tot generaal-majoor bevorderd en kreeg uit handen van de stafchef van de generale staf; Helmuth von Moltke, zijn rangonderscheidingstekens. Toen de generaal begin 1917 na een korte ziekte werd vervangen door een andere generaal, en zijn stationering feitelijk ten einde liep, besloot Bawor om voorlopig tóch een paar maanden langer in *Meersburg* te blijven.

De belangrijkste reden voor dit besluit was, dat de generaal in de afgelopen maanden duidelijk in vuur en vlam was geraakt voor Marietta Rauchfang! Bovendien was zij de min of meer welgestelde weduwe van een oorlogsveteraan!

³ Slag om Sedan, september 1870. Aantal slachtoffers: circa 135.000 gesneuvelden en vermisten. Resultaat: 100.000 Duitse en 125.000 Franse doden en gewonden. Het scheidt wat perspectief bij de zogenaamde “Corona-crisis” uit 2020 die dergelijke aantallen slechts wereldwijd benaderden.

En Marietta maakte volledig gebruik van zijn genegenheid. De generaal kreeg de mooiste kamer met uitzicht op het Bodenmeer, hij werd bij de maaltijden persoonlijk door Marietta bediend en het nagerecht en de slaapmutsjes waren standaard “voor rekening van het huis”!

Mijn positie als bedrijfsleider kwam, naarmate de oorlog zich voortsleepte, in toenemende mate onder druk te staan. Al in 1915 kreeg mijn moeder een voorwaarschuwing van het Ministerie van Oorlog, dat al haar zonen voor de dienstplicht konden worden opgeroepen.

Ik kreeg als jongste zoon voorlopig uitstel vanwege mijn leeftijd en later “onmisbaarheid”, doch ondanks het verlies van mijn vader en twee broers kreeg ik in februari 1917 toch een oproep om me te melden op het rekruteringsbureau. Moeder slaagde er toen in om de generaal een dringende brief te laten schrijven naar het Ministerie van Oorlog te *Berlijn*, waar hij op de afdeling Personeelszaken een goede vriend had zitten. Allereerst schreef hij, dat de familie Rauchfang al twee jongens en een vader had verloren sinds 1915 en dat ik, als jongste zoon in het bedrijf van onze familie, daarom nog steeds als “onmisbaar” werd beschouwd. Het verzoek was om uitstel van de dienstplicht te krijgen op grond van economische onmisbaarheid. Het resultaat dat die brief van Bawor opleverde, was dat ik “tot nader order” uitstel kreeg. Doch in april ontving mijn moeder bericht dat vanwege de te verwachten snelle afloop van de gevechtshandelingen, het Ministerie van Oorlog toch had besloten om Paul Egon Rauchfang in afwachting van een oproep alvast zou worden geregistreerd en medisch gekeurd.

De kans dat ik feitelijk opgeroepen zou worden, aldus generaal Bawor, was echter uitermate klein.

Edoch.... De generaal zou ongelijk krijgen!

De kranten spuwden onveranderlijk een diarree aan positieve, hoopgevende berichten de wereld in, waarvan de algemene teneur was dat zij verwachtten dat Frankrijk, net als in 1870, in een laatste algemene poging opnieuw op haar knieën zou worden gedwongen en dat het daarom niet lang meer zou duren voordat een vrede kon worden ondertekend.

Maximaal één jaar, was de algemene verwachting!

Dus werd begin 1917 besloten om ook alle buitengewoon dienstplichtigen, waaronder ikzelf, op te roepen. De veldslagen bij *Verdun* in 1916⁴ en later bij de *Somme* in dat jaar hadden dusdanig grote gaten geslagen in het personeelsbestand⁵ dat, zo werd besloten, de laatste reserves aan personeel zouden moeten worden aangesproken.

⁴ Na afloop van de slag bij de Somme werden 534.000-575.000 slachtoffers geteld.

⁵ De verliezen aan Duitse zijde bij de slag om Verdun liepen op tot 400.000 slachtoffers.

Hoofdstuk 2

Onder de wapenen

Ik weet nog hoe die dag, dat ik mij ging melden om gekeurd te worden, is verlopen.

I

Het is haarscherp geëetst in mijn geheugen. Ik werd als negentienjarige

Württembergse opgeroepen om mij te registreren en gekeurd te worden voor de militaire dienst en moest mij in *Friedrichshafen* melden.

Op dat moment was de oorlog in West Europa bijna drie jaar op haar hoogtepunt, maar volgens de kranten zouden de geallieerden de genadeklap krijgen en Duitsland kon dan eindelijk een vredesverdrag sluiten.

Het probleem met de berichtgeving door veel

journalisten was, dat geen van die pennenlikkers daadwerkelijk aan het front was geweest en ze de verhalen en analyses over de geweldige Duitse successen simpelweg van elkaar overschreven dan wel uit de legercommuniqués kopieerden.

De voornaamste bron van informatie over de voortgang van de oorlog waren de grote kwaliteitskranten⁶ in *Berlijn*, *München* en *Frankfurt*. Alle artikelen over de oorlog, die in die kranten werden geplaatst, waren gecontroleerd door het Ministerie van Informatie. En al die kranten repten van successen aan het Oost- zowel als aan het Westfront. Dus voordat ik mij ging melden bij het rekruteringsbureau in *Friedrichshafen*, was ik er van overtuigd dat de kans dat ik uiteindelijk niet zou worden opgeroepen, zeer groot was. Volgens onze zogenaamde “kwaliteitskranten” was het Duitse leger er blijkbaar in geslaagd om de Fransen, Belgen en de Russen “op een haar na” met vernietigende slagen op hun knieën te dwingen. In Oostenrijk werden de laffe Italianen door het gehele Alpengebied gejaagd en in Oost Afrika kregen de geallieerden de ene na de andere vernedering te verwerken.

⁶ Foto: collage Wikipedia

Afbeeldingen in de kranten van 1916, van het door de Duitsers veroverde Franse fort *Douamont* bij *Verdun*, deden de lezer nog steeds geloven dat het einde van de oorlog nu binnen een paar maanden kon worden verwacht. Trotse foto's van de officieren die bij de verovering een doorslaggevende rol hadden gespeeld, vertelden de illusie over de - nog steeds - onoverwinnelijke kracht van het Duitse Leger!⁷

Wat de kranten niet vertelden was dat het fort *Douamont*, getoond in al die indrukwekkende illustraties, weliswaar al in 1915 door de Duitsers werd veroverd doch dat het fort in oktober van datzelfde jaar weer door de

Fransen was heroverd. Daarbij bleek later dat tienduizenden Duitsers het leven lieten en nog zouden laten. De foto's en de enthousiaste artikelen in de kranten waren dus kennelijk gemaakt en geschreven in de paar maanden dat de Duitsers het fort bezet hielden.

Doch van dié gevechten waarbij tienduizenden soldaten sneuvelden, werd slechts zeer summier door de grote Duitse kranten gewag gemaakt.⁸ Het lag voor de hand dat geen foto's werden afgedrukt van het moment nadat het fort door de Fransen was heroverd.

Ik was me daarvan absoluut niet bewust toen ik mij ging laten registreren in *Friedrichshafen* in 2017. De keuring op zich was niets meer of minder dan een lachertje. Ik moest een paar vragenlijsten invullen met vragen zoals Hebt u longaandoeningen?

Hebt u problemen met uw hart? Uw lever? Uw stoelgang?"

Hoe ik die stompzinnige vragen moest beantwoorden, wist ik niet. Hoe stel ik vast dat ik problemen met mijn hart of met mijn lever heb?

Hoe is uw seksuele oriëntatie?

Ja, wat moet je daar op antwoorden? Jawel, ik heb seksuele belangstelling!

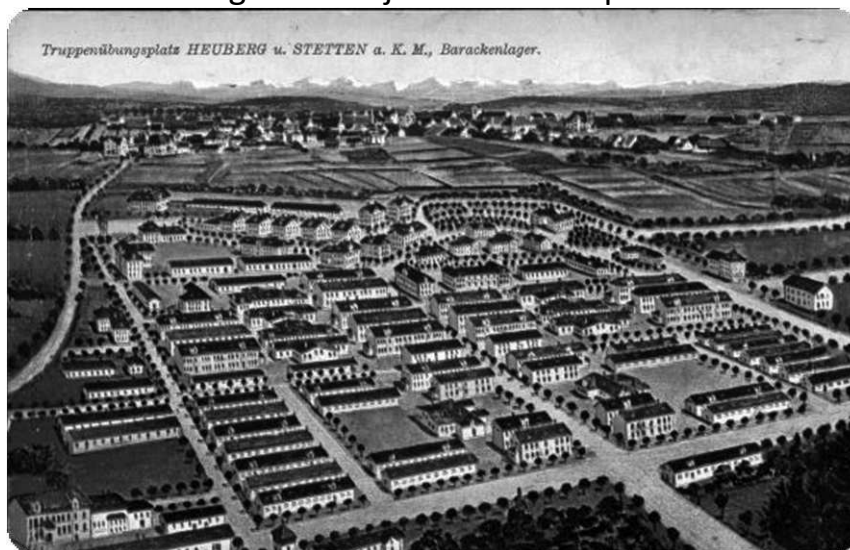
Natuurlijk, voor een knaap van negentien jaar. Later zal ik tot mijn spijt moeten vaststellen waarom die vraag relevant was!

Enfin, ik werd medisch goedgekeurd na een morgen van het afstempelen van formulieren, zonder dat er één arts naar mijn lichaam heeft omgekeken.

⁷ Foto: Wikipedia

⁸ Tijdens die gevechten verloren de Duitsers 340.000 man. De Fransen moesten een verlies incasseren van 360.000 soldaten!

Een vertrouwd wekkend begin van mijn militaire loopbaan!

Kamp Heuberg (Foto Wikipedia)

Ik werd echter meteen ingelijfd en onderworpen aan een spoedopleiding van zes weken in kamp *Heuberg*, niet alleen de standplaats van de staf van het 14^e Württembergische Legerkorps, doch tevens een militair opleidingsinstituut waar de "Algemene Militaire Infanterie-Opleiding" werd gegeven. Daar maakte ik kennis met mijn kameraden waar ik de komende tijd mee zou verkeren.

Rein Harting

De meeste rekruten waren eenvoudige landarbeiders, en werkers uit één van de vele fabrieken in Zuid Duitsland waar ik nauwelijks aanspraak mee had. Er was één ietwat exotische uitzondering waar ik het bijzonder goed mee kon vinden; Reinhard Harting, de zoon van een Duitse onderofficier die in Duits Nieuw Guinea was geplaatst en een inlandse moeder. Na hun verblijf daar⁹ was het gezin onlangs teruggekeerd naar Duitsland. Reinhard, een al wat oudere rekrute, werd vrijwel direct na aankomst voor militaire dienst opgeroepen. Met Rein, zoals ik hem noemde, had ik direct een soort verwantschap. Hij was een gezonde intelligente jongeman met een groot hart en een enorm inlevingsvermogen. Wij deelden onze hartsgeheimen, onze plannen en toekomstverwachtingen, en wij hadden een gemeenschappelijke afkeer van het primitieve bullebak-kader dat onze opleiding moest verzorgen. Een opleiding die niet veel bijzonders voorstelde.

⁹ Na 1918, toen Duitsland alle koloniën was kwijt geraakt werd deze voormalige kolonie een protectoraat van Australië en heette sindsdien Oost- resp. Australisch Nieuw Guinea. Inmiddels Papoea Nieuw Guinea.

De hoofdmoot uit het dagprogramma waren de lessen “exercitie”! Van de vroege ochtend, en dat betekende vanaf acht uur in de morgen, tot einde dienst om zes uur in de middag, werden we onderworpen aan een geestdodende serie oefeningen die voornamelijk ten doel hadden om gehoorzaamheid af te dwingen en dus “bevelen op te volgen”.

Overtredingen werden “*rücksichtslos*” bestraft.

Een rekrut werd niet geacht een ontvangen bevel in twijfel te trekken.

“Eerst doen, dan denken” was het adagium tijdens de zes wekende durende training. “Laat denken maar aan de paarden over, die hebben grotere hoofden!”

Naast exercitie bestond het lesprogramma uit fysieke vorming, wapenleer, lessen gebruik gasmasker, lessen “krijgstucht” en nog enkele lessen waarvan het nut mij, en met mij de meeste andere rekruten, volledig ontging, zoals “Organisatie” en “Ethiek en moreel”. Voornoemde lessen waren desondanks erg populair, omdat het de beste gelegenheid was om uit te rusten. De meeste rekruten hadden al snel het kunstje geleerd om met open ogen te slapen!

De instructeurs in *Infanterieschule Heuberg*, waren veelal afgekeurde onderofficieren die tijdens de afgelopen jaren aan het front allerlei lichamelijke gebreken hadden opgelopen, zoals het missen van een arm, een oog, een stel vingers of een halve voet, maar die ondanks die handicap toch nog geschikt waren bevonden voor een niet-operationele functie, zoals rekrutenopleiding te dienen. Veel van de onderofficieren-instructeur waren blij dat zij een verhoudingsgewijs gemakkelijk baantje hadden gekregen in plaats van te worden teruggestuurd naar de slagvelden van België, Frankrijk of Polen en Galicië waar veel collega’s van hen inmiddels op militaire begraafplaatsen een vaste stek hadden gekregen. Zij deden er dan ook alles aan om die kazernefunctie te behouden.

Dat “alles er aan doen” betekende dat zij met elkaar concurreerden op welke manier zij hun groep zo rimpelloos mogelijk in het gareel konden brengen (en te houden), wat in het militaire jargon betekende dat de discipline zo goed mogelijk kon worden gehandhaafd.

“Laat ze me maar haten, als ze me maar vrezen”, was het motto van de meeste instructeurs.

En de prijs voor die competitie werd door de rekruten betaald. Want wat voor baarlijke nonsens in het kader van “het harden van de soldaat” en het “bijbrengen van discipline” werd uitgehaald, grensde werkelijk aan het ongelofelijke. Het nemen van de stormbaan, mét of zonder volledige bepakking, het ‘tijgeren’ (kruipen) over een speciale gevechtsbaan die onafgebroken onder vuur van mitrailleurs lag, waarbij slechts 30 centimeters boven de achterwerken van de rekruten werd geschoten.

Veel van de instructeurs waren niets meer of minder dan pure sadisten en het excuus dat zij gebruikten om hun excessieve gedrag te rechtvaardigen, was dat zij "de rekrut zo goed mogelijk wilden voorbereiden op de gruwelen van het front!" Al na een week werden vier rekruten in de ziekenboeg opgenomen, wegens gebroken ledematen, schampschoten of complete uitputting.

Bij vooral de oudere rekruten van boven de dertig jaar en zelfs ouder, was de algemene conditie, zoals te verwachten na de ontberingen in fabrieken en door onvoldoende voeding, vaak slecht. De lichtingsploegen van de opkomst 1917 bestonden voor een belangrijk deel uit, de zogenaamde "B- en C-categorie". Mannen die vanwege hun leeftijd, lichte lichamelijke gebreken zoals doofheid, hartzwakte, maag- of nierproblemen, alsnog de gaten moesten vullen van de uitgevallen jongere garde tussen de achttien en twintig jaar, die in de loop der jaren ook al een plekje had weten te reserveren op militaire begraafplaatsen.

Eén van de grootste schoften onder het leidinggevend kader was de commandant van het derde opleidingspeloton waar ik tot mijn spijt ook deel van uitmaakte. Gewoon niets anders dan een schobbejak!

Freiherr Von Richthofen

De Eerste luitenant *Freiherr*¹⁰ von Ribbentrop! Een adellijk stuk onbenul en, wat later bleek, een sadist. Hij had de beschikking over vier van de laagste soort instructeurs. De oudste van dat stel was *Unteroffizier*¹¹ Stramm, een vuilbek en schoft. Stramm was een robuust-zware kerel, bruine snor, botte gezichtsuitdrukking, uniform precies gesloten om gevuld-ronde pens, glimmende schoenen, glimmende knopen, glimmende schedel en een dikke vetplooï in z'n nek, die leiding gaf aan drie *Gefreiter*¹² die aan sadisme en vuilbekkerij niet voor Stramm onderdeden. Eén van die avonturen is me

nog goed bij gebleven:

Bij een inspectie van de legeringskamers was ik die dag kamerwacht.

¹⁰ *Freiherr*: Baron

¹¹ Een rang die in de Nederlandse organisatie ligt tussen die van korporaal en wachtmeester.

¹² *Gefreiter*: Korporaal

De kamerwacht was er onder meer verantwoordelijk voor dat alle schoonmaakmiddelen na afloop van het corvee, netjes in een daarvoor aangewezen kast werden opgeborgen. Ik had vergeten die kast te controleren.

Unteroffizier Stramm had het die dag kennelijk op mij voorzien:

‘God-zal-je-godgloeiend-verdomme, boerenkarhenst! Vergeten? Hoe kan jij als kamerwacht nou jouw takenlijstje vergeten? Stom stuk vreten! Had je vader maar z’n kwakkie in de sloot gedeponerd, dan was er misschien nog een goeie kikker van gekomen, lapzwans!’¹³

Bij een les exercitie wordt de taak van instructeur regelmatig overgenomen door *Gefreiter* Ross, een vaste drinkmaat van Stramm. Ross heeft een grimmig-grijze snor, venijnig lichtende kattenogen, grauwe wenkbrauwen, een vuilgele gelaatstint en een rauwe bijstem die hem het prototype maken van een zogenaamde ervaren frontsoldaat, een echter “*troupier*”.

Althans die indruk wil hij graag achterlaten Tevens blinkt deze sadist uit door een onstuitbare vulgaire woordenschat. Ook bij deze les moet ik de volle verbale diarree over mij heen laten komen:

‘Rauchfang, jij stomme lul! In de houding heb ik gezegd! Dit betekent niet dat je er als een natte drol bij moet staan! En trek niet zo’n gezicht, jij scheitebroek! Heeft je vader ook zo’n schollebek, jij lammeling!’

Von Ribbentrop was regelmatig aanwezig bij deze zogenaamde “vormende lessen” en hij genoot met volle teugen van de vulgaire achterbuurt-retoriek van zijn kader.

Alle vier instructeurs werden door Von Ribbentrop de hand boven het hoofd gehouden.

Elke klacht die door de rekruten werd ingediend, meestal door tussenkomst van de aalmoezenier, verdween als sneeuw onder de zon.

Het viertal genoot voor honderd procent de bescherming van hun baas Von Ribbentrop die op een ziekelijke wijze blijkbaar ervan genoot om vooral de zwaksten en daardoor meestal de ouderen onder de rekruten, het vuur ná aan de schenen te leggen. Scheldpartijen, beledigingen en krankzinnige lichamelijke kwellingen waren aan de orde van de dag.

Allemaal in het kader van het zogenaamde “hardingsproces” van de rekruten! Lichamelijke straffen waren aan de orde van de dag, zoals het verplaatsen van een grote ton gevuld met water. Het tot aan volledige uitputting toe, beklimmen van een rek met volle bepakking. Het tijgeren in volledige gevechtsuitrusting op de zogenaamde “modderbaan” die door het kader “*Unter den Linden*” werd genoemd.

¹³ Dit bloemrijke militaire ‘vakjargon’ heeft de schrijver geleend uit het boek “Het dappere Hollandse Leger” van L.H.A. Drabbé .

Tijdens een collectieve zwemoefening moesten de rekruten hun persoonlijke eigendommen inleveren bij Stramm die ze vervolgens ter bewaring aan de luitenant gaf. Als oppasser werd één van de oudste rekruten aangewezen; de soldaat Kranz. Kranz was door een longaandoening vrijgesteld van zwemlessen. Na afloop van de zwemles bleek een kostbaar horloge te zijn verdwenen. Toen de rekrute verhaal kwam halen, dat zijn fraaie horloge was verdwenen, kreeg Kranz de schuld en werd er zelfs een onderzoek ingesteld door de Militaire Politie. De daders lagen, zoals gewoonlijk, weer op het kerkhof, terwijl vrijwel iedereen in het peloton er van overtuigd was dat niet Kranz, maar Von Ribbentrop zelf de dief was.

Alcoholrantsoenen voor de rekruten, die door de foerier werden verstrekt, verdwenen vrijwel als regel in de dorstige kelen van de instructeurs van het peloton.

Klachten die door de soldaten waren ingediend werden op het appèl hardop voorgelezen, door Von Ribbentrop van commentaar voorzien en ter plekke als "gore leugens, ziekelijke verzinsels en misselijk gezeik van bedweters" afgedaan! De animo om verder nog een klacht in te dienen werd daarmee effectief om zeep geholpen!

Het verhaal over deze sadist ging, dat hij als waarnemend commandant van een infanteriecompagnie bij de slag om *Verdun*, tijdens een terugtochtoperatie de benen had genomen met de bedoeling te deserteren. Hij had geveinsd dat hij op het slagveld gewond was geraakt, daardoor achtergebleven en nadat het duister was ingetreden, had hij getracht door eigen linies terug te keren.

Zijn compagnie had hij simpelweg in de steek gelaten.

Op het slagveld had hij zijn rangonderscheidingstekens verwijderd, zichzelf met zijn bajonet een lichte verwonding toegebracht en was afgevoerd naar een veldlazaret. Van daaruit slaagde hij er in, gebruik makend van een colonne van het front terugkerende munitievrachtwagens diep in het achtergebied terecht te komen. Daar had hij rangonderscheidingstekens weer opgedaan en zich onder het mom van een *shellshock* bij een militair lazaret gemeld.

Dat 64ste Veldlazaret werd - hoe toevallig - gecommandeerd door een oom van Von Ribbentrop, die blijkbaar in het complot zat. Want deze majoor schreef kennelijk een diagnose waarbij de man voor frontdienst werd afgekeurd vanwege "ernstige psychologische beschadigingen"! Toen de geruchtenstroom over zijn vermoedelijke desertie bij zijn militaire meerderen terechtkwam, werd de zaak door de Militaire Politie onderzocht, die concludeerde dat het vermoeden gerechtvaardigd was, dat de man in het zicht van de vijand was gedeserteerd. Von Ribbentrops vader was echter een generaal en Chef Staf van het 14de Legerkorps waar de luitenant bij gediend had, en om de zaak in de

doofpot te stoppen werd hij alsnog afgekeurd voor frontdienst en in een niet-operationele functie geplaatst.

Op die manier is hij als officier in kamp *Heuberg* terechtgekomen. Zijn “faam” als vermeende deserteur spoedde hem echter vooruit en hij werd door vrijwel alle collega-officieren, zowel als door een groot deel van het onderofficierskader met uitzondering van zijn eigen groepje instructeurs, met de nek aangekeken. Zijn frustratie daarover wentelde hij af op de rekruten die onder zijn commando stonden. Het 3de peloton dus, waarbij ik in opleiding was.

Al na een paar dagen bleek dat Von Ribbentrop niet alleen een sadist, maar ook - zoals deftig wordt genoemd - een afwijkende seksuele voorkeur had.

Dáár kwam ik op een buitengewoon stuitende manier achter!

Ik lag al op bed wanneer de kamerwacht mij komt wakker maken om te vertellen dat ik me subiet bij Von Ribbentrop moet melden. “In klein tenue” is de opdracht. Ik kleedde me vloekend aan, kamde mijn haren met mijn handen en rende zo snel ik kan naar de gang waar de officieren zijn gehuisvest, en klopte op de deur. ‘Binnen’ hoorde ik zachtjes.

Ik opende de deur en zie tot mijn stomme verbazing mijn pelotonscommandant, gekleed in een militaire broek en een burgerhemd dat bij de kraag wijd open staat, lui onderuit gezakt in een fauteuil.

Voor hem staat een tafeltje met daarop verschillende flessen en twee glazen ‘Ga zitten, jongeman. Neem er je gemak van. Wil je wat drinken?’

Ik schudde nee, ga wel in de aangeboden stoel zitten, maar heb geen idee waarom ik zo laat op de avond bij mijn commandant word geroepen.

‘Zo, Rauchfang, ik heb je een beetje in de gaten gehouden. Jij lijkt me een pronte vent! Niet bang voor een avontuurtje, nietwaar? Heb je niet al te veel heimwee? Kun je de opleiding nog wel aan?’

Stompzinnige vragen die hij me ook overdag had kunnen stellen.

Ik word plotseling erg wantrouwend. Wat gebeurt hier allemaal?

‘Zou je er iets voor voelen om een wat plezieriger leven te krijgen? Ik kan je daar gemakkelijk mee helpen. Ik heb namelijk een nieuwe oppasser nodig!’

De man komt op mij af en neemt mijn hand.

Daar moet ik in het geheel niets van hebben.

‘Luitenant, laat me los. Ik ben hier niet van gediend. En nee, ik wil geen oppasser bij u worden.’

Ik sta op, trek daarbij mijn hand met een ruk omhoog en eigenlijk min of meer per ongeluk raak ik de man met mijn duim nogal hard in zijn gezicht.

De luitenant heeft een rode striem over zijn wang en staart me woedend aan!

‘Wat denk je wel, vuile schoft? Wie denk je dat je bent? Ga in de houding staan, wanneer ik tegen je spreek.’

Ik ga niet in de houding staan. ‘Krijg de klere, vieze vent!’ zeg ik, open de deur en ga terug naar mijn chambree.

Vanaf dat moment was ik binnen het peloton zijn voornaamste slachtoffer en dat heb ik geweten! Het vuile werk laat hij door zijn kader uitvoeren;

Unteroffizier Stramm en *Gefreiter Ross*. Blijkbaar is dit tweetal geïnstrueerd om mij eens “stevig aan te pakken!” en geeft dit Von Ribbentrop enige voldoening!

De volgende dag bij de les exercitie kreeg ik direct de wind van voren;

Het peloton staat aangetreden.

‘LINKS OM!’

‘VOORWAARTS MARS!’

Ik sta in het eerste gelid en krijg verbaal de volle laag:

‘Jij! Rauchfang. Slappe onderdeur!

Goed zo, mannen houdt de pas er in.

LINKS ! ÉÉN, TWEE, DRIE, VIER!

Verdomme, Rauchfang, maak me niet nijdig! Oud wijf dat je bent! Kijk die vent er eens bijlopen! Houd je kop omhoog! En je kakinrichting achteruit!

Rauchfang! Je loopt er verdomme bij alsof je slappe knieën hebt. Dan mot je maar minder van je meid gebruik maken, vuilik!

LINKS ! TWEE, DRIE, VIER!

Let op! Na het commando “HALT” sta je stil alsof je een bezemsteel in je reet hebt!

PELTON... HALT! Rauchfang! Verdommeling! Jij beweegt. Ik zei je toch dat je onbeweeglijk moet blijven staan? Wat verbeeld je je eigenlijk?

Fatsoenlijk exerceren, ho maar!’

Ook Reinhard Harting krijgt het voor z’n kiezen. *Unteroffizier Stramm* heeft iets tegen soldaten die niet uit zijn achterbuurt komen en vooral rekruten die in de Duitse koloniën zijn opgegroeid

‘En jij, Harting! Wat ben jij voor een drollenvanger! Lelijke vogelnestjeseter!

Hebben ze dat bij jullie in *Kaiser Wilhelmsland*¹⁴ bijgebracht? Vuile bruine drukker!

Bij elke stormbaan moet ik het traject minstens twee keer overdoen

15

¹⁴ De Duitse naam voor Oostelijk Nieuw Guinea.

En zo blijft het tweetal maar doorgaan Elke les verandert in een op de man gericht afknijpen.

Bij elke stormbaan moet ik het traject minstens twee keer overdoen. Tijdens de lessen geweervechten krijg ik zo veel slaag, dat ik mij onder doktersbehandeling moet stellen. Fysieke training wordt een gruwel waarbij ik elke oefening minstens drie maal moet overdoen. Na elke les exercitie wordt ik standaard gestraft door extra lessen “tijgeren” en andere “velddienst”, bij voorkeur in de avonduren, dus ná de officiële diensttijd. En bij elke les staat deze hóógwelvegeboren, weledelgestrengte rasploert en karakterloze fielt aan de rand van het exercitieterrein te kijken en zich te verkneukelen

Ik heb nog nooit in mijn leven aan iemand een grotere hekel gehad dan aan deze kerel. Ik haat de man met ongekende felheid!

Gelukkig blijf ik verder verschoond van zijn seksuele initiatieven.

Ik zweer mezelf dat wanneer ik die viezerik nog een keer alleen zal tegenkomen, dan de kop van zijn romp zal trekken! Het wordt een dusdanig trauma, dat ik die poging tot moord zelfs tijdens mijn dromen aan het beoefenen ben.

Het restant van de opleiding blonk uit door eentonigheid en stompzinnigheid, maar aan alle ellende komt een eind. Want dan komt de dag dat ons onderricht is afgelopen en wij rijp zijn om aan het front onze kunsten te vertonen. Wij worden, samen met honderden andere rekruten, in treinen gecommandeerd en naar het westfront verplaatst.

En bij het aanvullingsbataljon wordt eigenlijk tot niemands verbazing, op het laatste moment ook de Eerste luitenant Von Ribbentrop ingedeeld!

Onze “*Freiherr*” had na zijn stukgelopen amoureuze poging om “contact met mij te maken” een volgend slachtoffer uitgezocht. En dat bleek buitengewoon stom uit te pakken. Want zijn beoogde slachtoffer was de zoon van een hoge politicus. Die had het gedrag van de *Freiherr* aan zijn vader gemeld, die vervolgens contact had opgenomen met de commandant van de *Infanterieschule Heuberg*, een oude kameraad van hem uit de Pruisisch-Franse oorlog.

Von Ribbentrop werd disciplinair gestraft en ondanks alle medische attesten over psychologische tekortkomingen, is hij tot zijn afgrijzen door de commandant van de school geschikt bevonden voor actieve dienst. Na een periode van “psychologische afkoeling”, zoals de commandant het formuleerde, opnieuw geschikt bevonden om “Zijne Majesteit de Keizer op het veld van eer te dienen.

¹⁵ Illustratie is een screenshot uit de film “*All quiet on the Western Front*” naar het boek van E.M. Remarque.

Op die manier komt Von Ribbentrop dus bij ons in de trein die naar België zal vertrekken. Die schoft blijft me maar achtervolgen! Hopelijk krijgt hij een functie om bijvoorbeeld ploegen te commanderen die landmijnen moeten gaan ruimen en ik hoop en bid dat er dan per ongeluk een foutje zal worden gemaakt met het zeker stellen van zo'n rotmijn!

Ik ben ingedeeld bij het 6de Beierse Reserve Infanterie Regiment dat op haar beurt weer deel uitmaakt van de 6de Duitse Reserve Divisie en wij groentjes worden onverwijld naar stellingen in West Vlaanderen vervoerd.

Al direct na aankomst blijkt dat wij worden ingezet als vervangers van de tijdens de oorlog tot nu toe geleden verliezen in een sector in de Westhoek waar onze divisie een gesleten divisie uit Württemberg moet aflossen.

Op het hoofdstation van *Aken*, waar wij moeten overstappen om verder naar het front gebracht te worden, stopt een zogenaamde hospitaaltrein die gewonden van het front naar Duitsland transporteert. Het is voor mij zowel als voor de meeste van ons de eerste ontvullende confrontatie met wat er feitelijk aan het front gaande is.

Er circuleerden gedurende onze opleiding weliswaar allerlei geruchten over ernstige verliezen die het Duitse leger zou hebben geleden, maar die werden door de leiding steevast afgedaan als "vijandelijke propaganda"!

De naakte werkelijkheid kwam voor vrijwel allen als een ontvullende schok!

Op het perron wordt door een team van duidelijk overwerkt medisch personeel, ter plekke een korte triage gepleegd.¹⁶

Op het perron wordt door een handvol duidelijk overwerkt medisch personeel, ter plekke een soort van triage gepleegd. Welke patiënten verder naar het oosten konden worden afgevoerd en welke patiënten in ziekenhuizen in *Aken* en omgeving moesten worden opgenomen.

Het is op perron 2 van het station van *Aken* dat ik voor de eerste keer op bijna pijnlijke wijze wordt geconfronteerd met de pure en onverhulde ellende van het front"! Tegelijkertijd sta ik met open mond het hele schouwspel aan te zien, want een artikel van de hand van Fritz Goebbels, in de "*Münchner Zeitung*"

¹⁶ Afbeelding: screenshot film "*All quiet on the Western Front*".

Am Morgen”, waarvan ik zelfs een tamelijk actueel exemplaar in mijn rugzak heb meegenomen, heeft juist afgelopen week een reportage omvat, waarin uitbundig over de successen van de Duitse strijdkrachten aan het Westfront wordt geschreven. In hetzelfde artikel staat vermeld dat de Fransen wagonladingen gewonden en zieken moesten verwerken. Voorts dat de Franse ziekenhuizen totaal overbevolkt waren en dat het Franse medisch-logistieke systeem vrijwel volledig was ingestort.

Dit in tegenstelling tot de Duitse medische dienst die, volgens *Herr Goebbels*, in staat is om op professionele wijze het relatief kleine patiënten aanbod te verwerken! Hij is vast en zeker nog steeds in staat om verslag te doen zonder bij elke paragraaf uit pure schaamte en afgrijzen, zijn maag om te keren.

Voorwaar, een prima prestatie!

Al mijn kameraden die de scene op het perron zagen, hebben op dezelfde manier gereageerd. Althans dat neem ik aan, want de taferelen die zich daar afspeelden, doet het bloed je in de aderen stollen. Op het perron worden in schijnbaar eindeloze stromen gewonden uitgeladen.

Eerst de zogenaamde mobiele gewonden!

Mannen op krukken, mannen met verbanden om hun hoofd gewikkeld, die elkaar vasthouden en kennelijk aan hun ogen gewond waren geraakt.

Mannen met doorbloede verbanden, hun armen in vuile mitella's, vies en stinkend. En dat zijn dan nog de gelukkigen! Want zij worden gevolgd door een diarree aan draagbaren waarop kermende, naar adem snakkende schepsels liggen met afschuwelijke brandwonden, hoogstwaarschijnlijk getroffen door het vuur van vlammenwerpers of door fosforgranaten, die volgens onze instructeurs in *Infanterieschule Heuberg* “met succes een grootschalige aanval konden stoppen!” Wat dat in de praktijk betekent, kunnen we hier zien!

Hun handen en gezicht omzwachteld met doordrenkt verband, repen van gescheurde stukken uniform tot aan stroken van wat er uit ziet als oude matrasovertrekken. Ik zou willen dat *Herr Goebbels* en zijn collega's een keer op perron 2 van het hoofdstation van *Aken* konden staan en eens bekijken hoe dat “relatief kleine aantal patiënten” er in werkelijkheid uit ziet!

Tientallen nonnen en verpleegsters rennen als het ware tussen al die draagbaren door om daar waar ze kunnen, hulp te bieden. Die hulp bestaat voornamelijk uit het uitdelen van water of thee, het aansteken van een sigaret, het vasthouden van een hand of een troostend woord. Want aan ontlasting of pijnbestrijding valt daar weinig te doen.

Het is volstrekt ondoenlijk om hier wélke medische ingrepen dan ook te verrichten! Zelfs het verwisselen van door bloed of wondvocht verzadigd verband kost te veel tijd en moeite! Dat perron moet leeg!

Mijn eerste ontvullterende en ijskoude ervaring met de bombastische omschrijving van *Herr* Goebbels: “De professionele militaire medische dienst die slechts een relatief klein aantal patiënten hoeft te behandelen”!

De schrik veroorzaakt bij mij en mijn kameraden op perron 2 op dat moment een ijskoude greep om het hart.

Die man moest zich verdomme doodschamen!

Het zal echter een schamel voorproefje zijn wat ons de komende weken te wachten staat!

Mijn optimistische hoop dat de oorlog binnen een paar maanden voorbij zou zijn, dat ik dan terug naar *Meersburg* zou kunnen reizen en mijn oude leventje weer zou kunnen oppakken, werd door deze ontvullterende ervaring binnen een paar minuten de grond ingeboord.

